

LİMİTED VE ANONİM ŞİRKETLERDE HİSSE SATIŞLARININ VERGİLENDİRİLMESİ

Doç. Dr. Şükrü KIZILOT*

I. GİRİŞ

Limited ve anonim şirketlerde, hisse satışlarının vergilendirilmesi, özellikle 4369 Sayılı Yasa ile yapılan düzenlemeler sonrası, çok daha önem kazanmıştır.

Limited şirketlerde pay devri, yazılı bir **“devir sözleşmesi”** ile yapılır. Devir sözleşmesindeki imzaların notere tastik ettirilmesi de ayrı bir zorunluluktur. Limited şirketlerde, hisse devir işleminin şirkete karşı hüküm ifade edebilmesi için, ayrıca, taraflarca şirkete bildirilmesi ve ortaklar kurulu tarafından devre muvafakat edilerek, devrin pay defterine işlenmesi gerekir. Limited şirketlerde, devrin pay defterine kaydedilebilmesi için yapılacak olan ortaklar kurulu toplantısına, ortaklardan en az dörtte üçüne sahip olması gerekmektedir. ⁽¹⁾

Bunun dışında, payın devrine ilişkin sözleşmenin yazılı şekilde yapılmış olması ve içerdiği imzaların da noterce onaylanması gerekir. Aksi takdirde, yapılan pay devri, ilgililer arasında bile hüküm ifade etmez.

Anonim şirketlerde ise, hisse devrinin noterden yapılması zorunlu değildir. Hamiline yazılı hisse senetlerinin devri, teslimle gerçekleşmiş olur. Nama yazılı hisse senetlerinin devrinin **“hisse satış sözleşmesi”** ile devri yapıldıktan sonra ayrıca pay defterine kaydedilmesi gerekir.

II. LİMİTED ŞİRKETLERDE PAY DEVRİNİN VERGİLENDİRİLMESİ

Limited şirket ortaklarının paylarını devretmeleri karşılığında elde ettikleri kazançlar, **ortağın gerçek kişi olması** halinde gelir vergisine, kurum veya sermaye şirketi olması halinde ise, kurumlar vergisine tabidir. Devir kazancı, elden çıkarma karşılığında alınan para ve ayınlarla, sağlanan ve para ile temsil edebilen her türlü menfaatlerin tutarından, el-

* Gazi Üniversitesi İİBF Öğretim Üyesi, Gazi Üniversitesi Maliye ve Vergi Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü

(1) Şükrü KIZILOT, **“Çocuğa ve Eşe Hisse Satış Engeli”**, Sabah Mali Yaklaşım Köşesi, 18.05.1999, s. 11

den çıkarılan payın maliyet bedelleri ile devir dolayısıyla yapılan ve devredenin üzerinde kalan giderlerin ve ödenen vergi (Örneğin damga vergisi) ve harçların (Örneğin, Noter harçları) indirilmesi suretiyle bulunur.

Uygulamada limited şirket ortaklarının, sözkonusu vergilerden kaçmak ve harçları düşük ödemek amacıyla, paylarını ana sözleşmede yazılı bölünme değeri (itibari değer) üzerinden devrettikleri gözlemlenmektedir. Bu durumda, inceleme elemanının yapacağı bir denetimle, devir olayında kazancı belirleme ve dolayısıyla bir matrah farkı bulması hiç de zor değildir. Çünkü devir tarihi itibarıyla yapılacak bir değerlendirme işlemi yapın devir tarihindeki gerçek değerini ortaya koyacaktır. Bu nedenle limited şirket ortaklarının devirler dolayısıyla, ileride bir cezalı vergi tarhiyatı ile karşılaşmamaları için, değerlendirme işlemi önceden yaparak, devir sözleşmelerindeki devir bedelini buna göre düzenlemeleri ve vergilendirilmelerini sağlamaları gerekmektedir. Böylece, ileride belki devir kazancını da aşacak bir kayıp peşinen önlenmiş olacaktır.

(2)

Gelir Vergisi Kanununun 81. ve 82. maddelerinde yer alan düzenlemeler gözönüne alındığında, limited şirketlerde hisse satışından sağlanan kazançların vergilendiril-

mesinde uyulacak kuralları aşağıdaki gibi açıklamak mümkündür.

1- Elde tutma süresi ne olursa olsun limited şirket hissesinin satışından sağlanan kazançlar diğer kazanç ve irat olarak gelir vergisine tabidir. (GVK Md. 80/1)

2- Hisse satışından sağlanan kazancın safi tutarı, satış karşılığında alınan para ve ayınlarla sağlanan ve para ile temsil edilebilen her türlü menfaatlerin tutarından, elden çıkarılan hissenin maliyet bedeli ve satış nedeni ile yapılan satıcının üzerinde kalan giderler ile ödenen vergi ve harçların indirilmesi suretiyle bulunur. Limited şirketin hisse satışının noterde yapılması zorunlu olduğuna göre, burada ödenen ve satıcıya kalan harçların indirilmesi mümkündür.

3- Hisse satışından doğan kazancın hesaplanmasında iktisap bedeli elden çıkarılan hissenin maliyeti, elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere, Devlet İstatistik Enstitüsünce belirlenen toptan eşya fiyat endeksindeki artış oranında artırılarak tespit edilir (GVK Md. 82/1).

4- Başka bir diğer kazanç ve irat sözkonusu değilse, vergilendirme yapılabilmesi için bu şekilde bulunan yıllık hisse satış kazancı toplamının Kanunun 103. maddesinde

(2) Bumin DOĞRUSÖZ, "Limited Şirketlerde Pay ve Pay Devri", Türkiye, 07.06.1999, s.7

yazılı tarifenin birinci ve ikinci gelir dilimi toplamalarının yarısını (1999 yılı için 3,5 milyar TL.) aşması gerekir (GVK Md. 80/3).

Yukarıda yapılan açıklamalar doğrultusunda, kanunen hisse senedi çıkaramayan limited şirketlerde hisse satışlarının vergilendirilmesi konusunda özellikli durumları aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür.

- Gelir Vergisi Kanunun 81. maddesinin beşinci bendindeki **“bir yılda fazla elde tutma halinde vergiden müstesna olma”** durumu, **limited şirketlerdeki hisselerin satışı durumunda söz konusu değildir.** Bu hisseler elde ne kadar tutulursa tutulsun, elde edilen satış kazancının, diğer koşullar gerçekleştiği takdirde vergilendirilmesi gerekir.

- Bunların **iktisap bedellerinin güncelleştirilmesinde sadece, iktisap bedelinin endekslenmesi yönteminden yararlanılabilir.** Gelir Vergisi Yasasının 76. maddesinde yeralan indirim oranının uygulanması söz konusu değildir.⁽³⁾

II. ANONİM ŞİRKETLERDE HİSSE SATIŞLARININ VERGİLENDİRİLMESİ

A) GENEL AÇIKLAMA

Anonim şirketlerde, hisse satışlarının vergilendirilmesi, özellikle 4369 sayılı Yasa ile bu konuda ya-

pılan değişiklikle, ayrı bir önem kazanmıştır. 4369 sayılı Yasadan önce hisse satışı ile ilgili düzenlemede, **“hisse senedi”** kavramına yer verilmemişti. Gelir Vergisi Kanununun 4369 Sayılı Yasa ile değiştirilmesinden önceki şekline göre, kural olarak sair kazanç ve iratların bir türü olan **“değer artış kazançları”** arasında yeralan hisse senedi satışından sağlanan kazançlar belirli koşullar altında vergiden istisna edilmiş bulunmaktaydı. Gelir Vergisi Kanununun 4369 sayılı Yasa ile yürürlükten kaldırılan mükerrer 80. maddesinin ikinci bendine göre, borsada kayıtlı olanlar ve ivazsız olarak iktisap edilenler hariç, menkul kıymetlerin (bu kapsamda olmak üzere hisse senetlerinin) satışından sağlanan kazançlar, bunların **bir yılı aşan süre ile elde tutulması halinde** gelir vergisine konu olmamaktaydı.

4369 sayılı Yasa ile yapılan yeni düzenlemelerde de benzer bir hükme rastlanmaktadır. Gelir Vergisi Kanununun yeni şekline göre hisse senedi satışlarından sağlanan kazançlar kural olarak **“diğer kazanç ve iratlar”** arasında yer almaktadır. Ancak, Kanununun **“Vergilendirilmeyecek diğer kazanç ve iratlar”** başlığı taşıyan 81. maddesinin beşinci bendine göre, iktisap şekline bakılmaksızın hisse senetleri ve portföyünün en az % 51'i Türkiye'de kurulmuş bulunan şirketlerin hisse senetlerinden oluşan menkul

(3) Kurtuluş AKDENİZ, **“Limited Şirketlerde Hisse Satışının Gelir Vergisi”**, YAKLAŞIM; Yıl: 7, Sayı: 79, s. 112.

kıymetler yatırım fonlarının katılma belgelerinin, **iktisap tarihinden başlayarak bir yıldan fazla süre ile elde tutulduktan sonra satılması halinde** elde edilen kazanç vergilendirilmez. ⁽⁴⁾

Bu düzenlemeler vergilendirme yönünden **hisse senedi** kavramına özel bir kazandırmakta ve hisse senedine bağlanmamış olacak ortaklık paylarının satışından sağlanan kazançların vergilendirilmesine açıklık getirilmesi gerekmektedir. ⁽⁵⁾

Buna göre hisse senedi kavramı, kanunda şekil ve fonksiyonları belirtilmiş, kıymetli evrak niteliğine sahip özel bir belgeyi ifade etmektedir. Hisse senedine bağlanmamış ortaklık paylarının ise, bu nitelikte görülmesi mümkün değildir. ⁽⁶⁾

Anonim şirketlerde hisse ve hisse senedi kavramlarının birbirinden ayrılması, bu şirketlere ilişkin yasal sistemin iyi kavranması bakımından zorunludur. Hisse kavramı, esas sermayenin bir parçasını da ya da bu parçaya sahip olma durumunu ifade etmekte, buna karşılık hisse senedi **ortaklık haklarını içeren** belge niteliğini taşımaktadır.

B. KURUMLAR VERGİSİ MÜKELLEFLERİNİN İŞTİRAK HİSSELERİNİ SATMALARI

Kurumlar Vergisi mükelleflerinin iştirak hisselerini satmalarından doğan kazanç, normal kurum kazancı olarak kurumlar vergisine tabidir.

Ancak Kurumlar Vergisi Yasası'nın Geçici 23. maddesinde yer alan⁽⁷⁾ ve Geçici Bütçe Yasası ile 1999 yılı için uzatılan düzenlemeye göre, iştirak hisselerinin satışından doğan kazancın, satışın yapıldığı yılda kurum sermayesine ilave edilen kısmı, kurumlar vergisinden müstesna tutulacaktır. ⁽⁸⁾

1999 öncesinde, yüzde 10 stopaja tabi tutulan iştirak hissesi satışından doğan ve kurumlar vergisi istisnasından yararlanan bu kazanç nedeniyle yapılacak stopajının oranı, Haziran 1999 itibariyle belli değildir. Bu oran, Gelir Vergisi Yasası'nın 94/6-b (ii) bendine göre, Bakanlar Kurulu'nca belirlenecektir.

(4) Burada sözü edilen 1 yıllık süre 1999 yılı için 3 ay olarak uygulanmıştır. (Bkz. 4387 Sayılı Yasa, Md, 5/b-1)

(5) Yusuf Ziya TAŞKAN, "Hisse Senedi Çıkarmayan Şirketlerde Hisse Satışının Vergi Riski", YAKLAŞIM; Yıl: 7, Sayı: 79, s. 127.

(6) Veysi SEVİĞ, "Hisse Senedi Satış Kazançlarının Vergilendirilmesinde "Hisse Senedi" Kavramı", YAKLAŞIM; Sayı: 76, Nisan 1998, s. 51.

(7) Bkz. 30.12.1998 Tarih ve 23569 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4387 sayılı Kanunun 5/d maddesi.

(8) Uygulanan esasları konusunda Bkz. 51 Seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (06.07.1995 Tarih ve 22335 sayılı R. Gazete)

C. HİSSE SENEDİ BULUNMAYAN ANONİM ŞİRKETLERDE, HİSSE SATIŞLARININ VERGİLENDİRİLMESİ

Hisse senedi çıkarmayan anonim şirketlerle, yasa gereği hisse senedi çıkaramayan limited şirketlerde, hisse satışından sağlanan kazançların vergilendirilmesi konusunda, **vergilendirilmeyecek** herhangi bir farklılık söz konusu değildir.

1- Gelir Vergisi Kanununun 81/5. maddesinde yer alan **"bir yılda fazla elde tutma halinde satıştan doğan kazancın vergilendirilmeyecek olması"** durumu, hisse senedi çıkarmayan anonim şirketlerdeki ya da limited şirketlerdeki hisselerin satışı durumunda söz konusu değildir. Bu hisseler elde ne kadar tutulursa tutulsun, elde edilen satış kazancının diğer koşullar gerçekleştiği takdirde vergilendirilmesi gerekir.

2- Bunların iktisap bedelinin güncelleştirilmesinde sadece, **iktisap bedelinin endekslenmesi** yönteminden yararlanılabilir. 76. maddeki indirim oranının uygulanması söz konusu değildir.

D. HİSSE SENEDİ SATIŞINDAN SAĞLANAN KAZANÇLARIN VERGİLENDİRİLMESİ

Hisse senetlerinin satışından doğan kazançlar, Gelir Vergi Ka-

nunun 4369 sayılı Yasa ile değişen şekline göre, kural olarak **diğer kazanç ve iratlar** arasında yer almaktadır. Kanunun 81. ve 82. maddelerinde yeralan düzenlemeler dikkate alındığında, hisse senedi satışından sağlanan kazançların vergilendirilmesinde uyulacak kuralları şu şekilde açıklamak mümkündür:

1- Bir yıldan fazla süre ile elde tutulan (1999 yılı için üç ay) hisse senetlerinin satışından doğan kazançların vergilendirilmesi söz konusu değildir (GVK Md. 81/5).

2- Bir yıldan (1999 yılı için üç ay) az süre ile elde tutulan hisse senetlerinin satışından sağlanan kazançlar diğer kazanç ve irat olarak gelir vergisine tabidir (GVK Md. 80/1 ve 81/5).

3- Hisse senetlerinin satışından doğan kazancın hesaplanmasında iktisap bedeli ya satılan hisse senedinin iktisap bedelinin, elden çıkarıldığı ay hariç olmak üzere Devlet İstatistik Enstitüsünce belirlenen toptan eşya fiyat endeksindeki artış oranında artırılarak tespit edilmesi yoluyla ya da Kanunun 76. maddesinde belirtilen indirim oranı uygulanarak bulunan kısmın yıl içinde elde edilen toplam gelirden düşülmesi suretiyle bulunur (GVK Md. 82/1).

4- Aynı yıl içinde birden fazla hisse senedi alınıp satılması durumunda bunların kazancı birlikte hesaplanır. Alım satımın birden

doğan zarar, diğerinin karından mahsup edilir (GVK Md. 82/1).

5- Başkaca diğer kazanç ve irat sözkonusu değilse, vergilendirme yapılabilmesi için, bu şekilde bulunan yıllık hisse senedi satış kazancı toplamının Kanunun 103. maddesinde yazılı tarifenin birinci ve ikinci gelir dilimi toplamının yarısını (1999 yılı için 3.5 milyar TL) aşması gerekir. (GVK Md. 80/3).

SONUÇ

Yazımızın girişinde de belirttiğimiz gibi, Vergi Yasalarında yapılan son düzenlemelerle, limited ve anonim şirketlerde hisse satışının vergilendirilmesi daha çok önem taşımaya başlamıştır.

1999 yılının ise, 4369 sayılı Yasa ile yapılan düzenlemelerin gerek ilk uygulama yılı olması, gerekse (uzatılmadığı takdirde) kurumlar vergisi mükelleflerinin iştirak hissesi satışlarına uygulanan istis-

nanın son yılı olması, olayın önemini daha da atırmaktadır.

Yazımızda, ayrıntılı olarak açıklandığı gibi, hisse senedi çıkarmayan anonim şirketlerle kanunen hisse senedi çıkaramayan limited şirketlerde hisse satışından sağlanan kazançların vergilendirilmesi konusunda herhangi bir farklılık sözkonusu değildir.

Gelir Vergisi Kanununun 81. maddesinde yer alan hisse senedi satışından doğan kazancın **“hisse senedini bir yılda fazla elde tutma halinde vergilendirilmeyecek”** olması, hisse senedi çıkarmayan anonim şirketlerdeki ya da limited şirketlerdeki hisselerin satışı durumunda sözkonusu değildir. Bu hisseler elde ne kadar tutulursa tutulsun, elde edilen satış kazancının diğer şartlar gerçekleştiği takdirde vergilendirilmesi gerekir.